

Мубаракрай!

Лезги газет

**Жуwan Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!**

1920-йисалай акъатзана

N 28 (10725) хемис 14-июль, 2016-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

Дагъустан Республикадин Къил Рамазан Абдулатипов 8-илюлдин 213-нумрадин Указдалди машъур шаир, гықаятчи, таржумачи, драматург, РД-дин искусствойрин лайихлу деятель **Арбен Мегъединович Къардашоваз** чи республикадин ва санлай чехи Россиядин халкъарин литератураяр ва культураяр виликди тухунин карда лайихлувилер “Дагъустандин халкъдин шаир” лагъай гъурметдин чехи твар ганва.

И дережа чна чи хциз ва газетдин амадагиз риккин сидъидай мубаракзала. Чи тереф ам чидай ва адап яратмишунрал рикли алай вирибуру хузва.

*Агъуз тахъуй хатадайни,
Къил хкаж, Арбен!*

*Нур экъечида муркадайни,
Ви кам иийз ген...*

“Лезги газетдин” редакциядин коллектив.

Халкъарин дуствал - Россиядин садвал

Амин МЕГЬАМЕДОВ

Дагъустандин Къил Рамазан Абдулатипова “Россиядин халкъарин Ассамблея” твар алай Вириоссиядин общественный организацийин гегъенш заседанида иштиракна. Ам Ассамблеядин XVII съезддиз гъазур ва ам тешкилдайлай инихъ 18 йис тамам хуъни талукъарнавайди тир.

Вичин сифте гафуна Россиядин халкъарин Ассамблеядин Советдин председатель Светлана Смирновади Ассамблеядин Гъурметту председатель Рамазан Абдулатипов төбикна ва организация 18 йис идалай вилик 8-илюлдиз тешкилдайлар риклел хана. Адан гафаралди, Ассамблея милли политика уъмуърдиз кечирмишунин кар алай яръяк хуън лазим я.

“Чун метлеблу квалахдал дериндай машъул жедай вахт алукунава. Къве йис я чна вири улькведа Россиядин миллетдин садвал мягъемарнай семинар къиле тухуз. Чи къенин квалах государстводин милли политикадин стратегия уъмуърдиз кечирмишуних галаз алакъалу я. Адан бинеда Россиядин миллеттин садвал в халкъарин арада дуствал мягъемарун ава”, - къейдна ада.

Заседанидал рахадайла, Рамазан Абдулатипова къейдна хъи, “алатай иисара еке ва яратмишунардай квалахар авунва, итижлу проектар уъмуърдиз кечирмишнава, обществода еке майданар кар алай жуъребажуъре серенжемар къиле тухвана. Государстводи чи газф миллеттин халкъдин меслайриз, адан руъгъдин зурба ирсиниз, къилди вичиз хас тир адетриз ва культурадиз еке фикир гузва: “Са шакни алачиз, и хилера властдин къурупушрин, общественный вадиндин тешкилтрин, карчийрин ва экспертирин

саналди тир къуватар чарасуз я. И квалахда къуне чи тереф хуъник ва еке тешкиллувилек умуд кутавза.

Россиядин Президентдин “майдин указрилай” ва Совет тешкилунин гъакъиндей къарардилай гуъгуънин чна государстводин милли политикадин Стратегия къабулна. Владимир Путинан “Россия: милли месэла” маъкалала алай аямда чи государстводин милли политикадин бинелу принципар ачухнава.

Чна къилди вичиз хас тир жуъреда вилик финин ва Россиядин халкъарин садвилин фикирлар алаз концепция тулькуънна. Улькве гражданининни ватанпересвилиннин держарадиз акъята. Алай аямдин стратегия тамамдақаз адан фикирлар аласлу хъана тулькуънна. Гъа са вахтунда чи улькведа газф миллетар ва чалар аваз хуун садани инкарзава”, - лагъана Рамазан Абдулатипова.

Ахпа ада къейдна хъи, РФ-дин Президентдин Администрациядин регъбервилек квази терефдих зурба квалах къиле тухвана ва государстводин милли политика уъмуърдиз кечирмишнава.

Россиядин халкъарин Ассамблеяди Россиядин милли политикадай министерство чукурайдалай гуъгуънин адан везифаир вичин хизев къачурди къейд авуналди, Дагъустандин Къили, къилди къачуртла, лагъана: “Ассамблея Россиядин обществодин уъмуърда гъар са халкъдин къилдин вичиз хас тир культурадин, чалан, Россиядин халкъарин садвал мягъемарунин гъакъиндей къайгъударвал чуугзвазай тешкилат яз амуъкда”.

Региондин руководителдин гафаралди, цийиз тешкилнавай РФ-дин милли политикадин Федеральный агентствоюнидирин, карчийрин ва экспертирин

стводин милли политика уъмуърдиз кечирмишунин региональный аспектдин артух фикир гана къанда.

Рамазан Абдулатипова гъакъни къейдна хъи, милли политикадин къилин месэла урус миллетдин къулайвал тешкилун я: “Чи фикирда милли политика - им анжака къадардал гъалтайла тъимиц авай этносиз талукъ политика яз ава, амма им эсиллагъ дуъз позиция туш. Урус миллетди вич гъик гъиссаватла, Россиядин санлай вич гъисс авун аслу я”, - къейдна ада.

Идалайни гъейри, сад тир культурыннин сергъятирай рахадайла, ада лагъана: “Россиядин халкъарин садвал мягъемарунин къилин терефда сад тир культура мягъемарун ава, гъик лагъайтла, алай аямдин Россиядин къилин месэла - им авамвилиннин культурадин женг я. Гъакъни къейд ийиз къанзана хъи, субъекттин руководителри Ассамблеядин къвалахдиз куьмек гун лазим я, гъик хъи, ада региондин руководителри тамамарна къанзавай къвалах къилиз акъудзава”.

“Улькведин Президент Владимир Путинан къвалахдин нетижада Россияда къе

эвелни-эвел экономикадин, политикадин ва миллеттин алакъалувилин маса жуъредин шартлаа арадал атанва. Чи везифа Россиядин миллет мягъемарун патал саналди тир къвалах гъамиша къиле тухун я”, - лагъана эхирдай региондин Къили.

Ада гъакъни квят хъянвайбуруз Ассамблеяди арадал атанава 18 йис тамам хуун табрикана ва алава хъувуна: “Заз чна вирида алай аямда милли алакъайтиз талукъ асул документа - 2025-йисалди Россиядин Федерациинин государстводин Стратегияда вилик эцигнавай месэллар къилиз акъудун патал бегъерлудаказ къвалах къанзава”.

Президиумдин членар ва мярекатда иштиракай мугъманар рахайдалай гуъгуънин “Россиядин халкъарин Ассамблеядин” Вириоссиядин общественный организацийин членвиле къабулунин гъакъиндей положение тестикъарна, гъакъни Россиядин халкъарин Ассамблеядинни Вириоссиядин “Рекинтийидай полк” твар алай гражданвилини ватанпересвилин гъерекатдин арада икъардал къулар чуугуна.

Заседанидин эхирдай этнокультура вилик тухункай кутунай ва Россиядин халкъарин садвал мягъемарунай Светлана Смирновади къвалахдин рекъя юлдашар ва амадагар Ассамблеядин къилин награда “Халкъарин дуствал - Россиядин садвал” къизилдин медаль гунанди къейдна. И наградадиз Государстводин Думадин миллеттин крарай комитетдин председатель Гъажимет Сафаралиев ва “Россиядин халкъарин Ассамблеядин” Дагъустандин отделенидин председатель Зикрула Ильясов лайихлу хъана.

(“ДП”)

Саналди тир заседание

Вахтанг КУМАЕВ

12-илюлдиз республикадин муниципальный районрин, шеъерин округрин руководителрин Советдин ва РД-дин Общественный палатадин саналди тир заседание хъана.

Заседанидин сергъятра аваз РД-да шеъэрар эцигунин государстводин политикадин гъакъиндей, республикадин муниципальный тешкилларин территорийрал законсуздаказ газф мертебайрин яшайишдин къвалер эцигунин гъакъиндей лагъана.

Региондин руководителдин гафаралди, Дагъустандин эцигунрин комплекс ийгин камаралди вилик физвай экономикадин хел я. Адал республикадин региональный валовый продуктдин 18,4 %, зегъмет чуугзвазай ксарин къадардин 11%, налогий гузвай пуларин 5,1%, инвестицийрин 33% тъалтзава.

“Эхиримжи са шумуд ийсан вахтунда, ишлемишиз ваккузвай къвалерин къадардал гъалтайла, Россиядин Федерациидагъустан вилик жергайра ава. 2015-йисуз 1809,8 агъзур квадратный метр яшайишдин къвалер ишлемишиз вахкана. Им, 2014-йисав гекъигайла, 9,8 % газф я. Республикади и жигъетдай Кеферпатаан Кавказдин федеральный округдин субъекттин арада 1-чка къуна”, - лагъана Рамазан Абдулатипова.

РД-дин эцигунрин, архитектурадин ва яшайишдини коммунальный майишатдин министр Ибрагим Къазибегова хабар гайивал, республикадин вири шеъерин округра генеральный планар тулькуънава ва тестикирна: “Къизляр, Бабаорт, Хасавюрт, Тарумовский, Сулейман-Стальский, Леваша, Сергокъала, Хунзах, Казбек ва Новолак райондин хъубера 228 генеральный план тулькуънава”.

2016-йисан 1-илюлдилай, тестикирналий генеральный планар аваҷиҳи хъайлар, чилер резерв яз хъунин, государстводин ва муниципальный игътияжар патал чилин участокар вахчунин, чилер са категориядай маса категориядиз акъудунин гъакъиндей, яни чилин участокар дараматар къвалер эцигун патал чара авунин къарап къабулун къадагъа авунва.

ОБРАЗОВАНИЕ

“Сулейман-Стальский район” МР-дин администрациядин заседанийин залда школаяр лап хъсан къиметар аваз акъалтарнавай, Государственный Сад тир экзаменар агалкъунралди вахкай аялтив абур лайихлу хъайи къизилдин медалар вахкана.

▶ 8

СПОРТ

10-илюлдиз Докъузпара райондин Къуруштин хуърун мукъув гвай Ярудагъдин ценерив туризмдин экстремальный жуърейрай “Ярудагъ-2016” международный фестиваль ачухна. Цийин фестивалда 160-далайни газф спортсмени Ярудагъ мұтыльғарда.

▶ 12

Алафар гъазурзава, гад агудзава

Хазран КЬАСУМОВ

Төбиятдин къанун тирвал, са күнини килиг тавуна, вахтуни гъамиша ви-ликид еримишда. Гъэр са вахтунихъни вичин къетленвилер, вичиз хас лишинар ава. Инье, гадни тамамвиледи вичин ихтиярда гъатнава. Гатун са ийкъа хъультын варз тухарда, лугъуз-ва бубайрин мисалда.

Хуруун майишатдин карханайрин, лежбервилинни фермервилин майишатрин, арендаторрин къайгъуярни гату ар-тухарнава.

- Багъларани узъумлухра, саларани производстводин маса хилера алай вахтунин серенжемар къиле тухунихъ галаз санал, алай вахтунда чи карханайра, майишатра, арендадин участокра мал-къара патал алафар гъазурзава, никлерай бегъерар къват! хъийизва, - лагъана чаз "Сулейман-Стальский район" муниципальный райондин хуруун майишатдин отделдин начальник **Мегъамедзагыйд БАБАЕВА**. - И къалахарни чна план-графикдин бинедаллаз тухузва.

Мегъамедзагыйд Бабаев, адан заместитель Гъамидин Абдулкъафаровни галаз чун алафар гъазурзавай ва гад агудзавай са шумуд карханадиз, арендадин участокриз фена, анра къалахар къиле тухувай гъалдихъ галаз мукъувай таниш хъана.

Лагъана къанда, районда урьушрай, багъларай, чурухъан чайрай векъер сад лагъай сеферда яна ақалтарнава. Икъван чавалди анрай 16500 тонн векъер гъазурнава. И рекъяй, вилик йисара хъиз, "Горец" ООО вилик жергейра ава. Ана шаз люцерна цайи 25 гектардай ва виликан йисарин люцерна авай 170 гектардай 100 тонн (5000 тукъ) векъер ва 500 тонн сенаж гъазурнава.

Самар туквера къазва

- Адат хъянтайвал, цинин йисузини карханайри, майишатри ва арендаторри урьушрай, багъларай ва чурухъан чайрай къвед лагъай сеферда векъер яъхъида, - давамарзава ихтилат М.Ба-баева. - Иннамишиледи лугъуз жеда хъи, ци районда планламишнавай 26000 тоннелдай виниз алафар гъазурда.

Агақнавай гад вахтунда ва пучви-лер авачиз къват! хъувун карханайрин, лежберрин вилик ақвазнавай къилин везифайрикай сад я.

- Ци чи вилик 1735 гектардай къуль, 176 гектардай мух ва 99 гектардай нехв къват! хъувунин везифа ақвазнава, - лугъузва ОСХ-дин начальникдин заместитель Гъамидин Абдулкъафарова. - Никлера тарифдин бегъер агақнава ва чна 20-22-илюндиз гад къват! ақвартларда. Юкъван гъисабдалди гъэр са гектардай 18-25 центнер, санлай 4000 тоннелдай виниз техил хъун гъузлемишнава.

Районда сифте яз гад агудунив "Зардиян" зонадин карханаяр, КФХ-яр ва арендаторар эгечина. "Арсен" КФХ-ди гъэр са гектардай 22, "Зардиян" ООО-ди 25 центнер техил вахчузва.

Саки вири майишатри ва арендаторри важибу и кампаниядиз виликамаз гъазурвилер акуна, комбайнин риге рек маса техникадин къайгъуяра хъана.

"Аламишинский" СП-дин арендатор Ражидин Ягъияевахъ 70 гектар техилдин никлер ава. Ина Дагагроснабдай

гъянтай комбайнди гад агудзава.
"Дере" ООО-да вичин комбайн ре-монт хъувуна, ада и карханадин 20 гектардай, гъакни "Урицкий" СПК-дин 25 ва арендатор М.Алхасован 28 гектардай техилар къват! хъийида.

"Кюре-Агро" МТС-дин комбайнинири "Палас" ООО-да (150 гектар) ва арендаторин участокра (120 гектар), "Новый путь" СПК-ди вичин комбайндалди 47 гектардай гад къват! хъийида.
"Сайтар", "Зардиян", "Ашагасталь-ский" ООО-рин, "Шах-Абузар" СПК-дин арендаторар тир С.Шайдаеван, Р.Гай-вазован, Н.Саруғланован, Э.Тайбован (Курхуър), А.Абдулкъафарован (Ағъа Стлал) никлерани техилдин хъсан бегъер ава.

Райондин калун зонада авай карханайра, арендадин участокра гад агудна ақвартларай комбайнинир Къасумхуруун зонада "Къамбурап", "Арагъар" ва "Къелякъ" участокра техилар къват! хъувунал желбда.

Гад агудай никлера гъульгъуллаз пресс-подборщикар галай тракторралди самар туквера къазва ва хутахиз, мал-къарди къульд ақудзавай чайрал таяйра твазва. Къурву са вахтунда 100 тонн самар къват! нава.

Чилин къадир авай, зегъметдал рикл алай инсанри гад агудунин къалахар давамарзава.

Квезд къуватар хурай, магъсулдарар!

Цийикла тукъуру хъийизва

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Ахчегъ райондин Хуруурын хууре, инвесторрин күмекни аваз, 400 касдиз чаяр жедай Культурадин къвалин дарамат ремонт авунин къалахар давам жезва. Хуруурын хуруун советдин заказдалди ийизавай и къалахарин пудратчик эцигунрин "Елена" кархана я. Ремонтдин къалахарин къимет, сметадин бинедаллаз, 10 миллион манатдиз барабар я.

РИКИЕЛ ХКИН, Хуруурын хуруун Культурадин къвалин дарамат, вири халъкдин мел-бигердалди, гъеле 1956-йисуз эцигнай. Алатнавай вири и йисарин вахтунда ремонтдин къалахар садрани авунвачир, нетижада ам михъиз къульне хънавай, къватиз башламишнавай. Къвалин къавар, полар, пенжерар, ракларар михъиз чурукътиши хънавай, асул гуж азалтзавай цларай сваар атанвай, сувагъар къвахъзлавай. Санлай къачурла, хуруун культурадин макан, жемятди мярекатар тухузувай ва ял язвавай дарамат эхиримжи йисарин лап усал ёлдиз атанвай.

Хуруун агъалийрин талабуралди, яшайишдин метлеб авай и объект райондин паркар ва ял ядай чаяр аваданла-мишнин программадик кутуна. Амма, бюджетда и кардиз

бес къадар тақатар тахъун себеб яз, ремонтдин къалахарл паталай тир финансар желбна.

Ремонтдин къалахар 2016-йисан январдиз башламишна. Алай вахтунда дарамат цийикла тукъуру хъувунин ва патав гвай Дағъустандин халъкдин шаир Хурург Тлагъиран тъвару-нихъ галай парк аваданламишнин къалахарин чехи пай та-мамарнава. Пландин бинедаллаз, и къалахар алай вацран эхирдалди къутягъун лазим я.

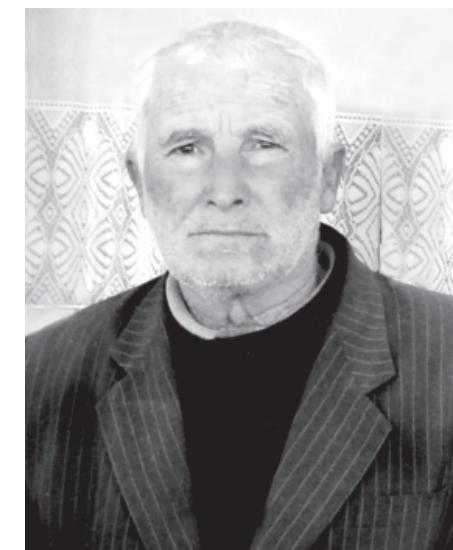
- Санлай къачурла, 720 кв. метрдин майдан авай Культурадин къале агъадиъ галай журедин къалахар тамамарзава: дараматдин къав, рак-даклар, къалерин (тамашачийрин залдин, сэгнедин, дегълиздин, артистар жедай къалин, ди-ректордин кабинетдин) чилериз ва къавариз янавай тахтаяр, электропроводка ва чимивал гудай система дегишарзава, гъакни патарив гвай чаяр гъулдаказ тукъурузлава, - малу-марзава Ахчегъ райондин администрациян капитальный эцигунрин рекъяй отделдин начальник Алихан Ибрағимова.

Къейдна къанда хъи, эцигунрин къалахар, дугъиданни, планда къалурнавайвал къиле физва ва, бригададин прораб Сердер Эльдарован гафаралди, вахтунда къилиз ақуддайвал я.

Етим буба

Усман УРДУХАНОВ, пенсионер, Хуруг

Хупл хъсан тир инсанвал хуны, масадан дерди-гъалдикай хабар къун, патав гвайдаз алакъдай күмек ийиз гъазур хъун хътиң пак къилихар вири-бурууз авайтла! Якъин, инсанар, халкъар гъурмет-лудаказ, бахтавардаказ яшамиш жедай. Вири жен-нетэгълийриз элкъведай.

Къенин чи сүгъбет и шикилдай аквазвай ах-цеъви ағъсақыал, зи халу **Абдулмутталиб ВЕЛИХАНОВАКИЙ** я. 1934-йисан 7-январдиз ам дидеди хадалди къве варз амаз буба Абдулмутталиб рагъметдиз фена: бубадин тъвар хъиз къисмет хъана. Гъеле ирид йисни тахъанава гъвечи Мутталибай дидени къакътна. Гъа чавалай тамам етим хъайи гададал "Етим буба" тъвар ақылтна, гилани азад вирида гъакл лугъузва.

Абдулмутталибаз вичелай чехи стхаянин авай - Абдуллағыз, Велихан, Велемет, Селим. Чехи стха Абдуллағыз Рутула сурсетгар гъазурдай конторада (заготконтора) бухгалтервиле къалахазавай в гъавияли чи вири хизанни гъа чавуз Рутула яшамиш жезвай. 1941-йисуз Абдуллағыз диявездиз тухун себеб яз, хизан Ахчегъиз хтана. Гъайф хъи, азад элкъвена хайи ватандиз тухун къисмет хъхъанач, телефон хъана. Велихан стхадини Дондал алай Ростов патал фашистрих галаз къати женгера чан гана. Велемет лагъайтла, фронтдай инвалид яз хтана. Армиядиз фидай яш тамам тахъанавай Селимани гъа дар йи-сара вичи-вичин къиль са жууре хвена, гъульгъунай хизан кутуна, Каспийск шегъерда яшамиш хъана.

Етим буба мектебдиз гъа фидай, гъа фидай-чи, вучиз лагъайтла руфун гишин, къвачер къецил азад муаллимни мектеб аквазвачир. Чанта гваз атайлани, классда пичинин патав агатна, беден-дик са жууре чим кухтуна, са къас фу гъинай жа-гъидатла лугъуз, къучедиз звер хъийидай. Кесибдиз гъатта 2-3 юкъуз къуру фан къус гъат тийидай вахтарни хъана. Ахтин вахтара ам недай са шей чу-нухуниз мажбур жедай. Гъа икл са жууре пуд класс къутягъна, ада идаз-азад фахъ күмекар ийиз хъана. 1943-йисуз Ахчегъиз етим аяприн къвал - детдом ачухайла, гада гъанис фена. Са къадар вахтунилай, Каспийск шегъерда яшамиш жезвай мукъва-къилийрин күмекдалди ва рагъметлу Гъажикъуль мураллимди гъа 4-класс къутягъна лагъана гайи тапан справкадин бинедаллаз, ам Каспийск ше-гъердин ФЗО-дик (фабрично-заводское обучение) эзечина. Ана гададин гъал-агъвал са жууре хъсан жез башламишна. Ана ақалтларайла, военкоматдай шоффервилен курсариз ракъурна. 1955-йисуз Абдулмутталиб шоффервиле къалахиз Азербайжан патас рекъе гъатна. Баку, Али-Байрамлы, Гёкчай ше-гъерра шоффервал авуна. Ахла вичин пеше Дағъустандани давамарна.

Эхъ, умуырдин тарсарни, девирдин вакъи-ярни, каш-мекъ, азабарни азад мектебар хъана. Ахпа, къвал, хизан, къаниди рикле гъатна ва башла-мишна вири къуват, алакъунар гъа рекъе серф ийиз. Аллагъиз шукур хъи, зегъметдихъай кичле тахъ-униди ва къастунал къевивилин къилихиди къулай къвални, къени хизанни ва халъкдин арада лайих-лу гъурмети арадал атана. Гила яшлу къилихъни алахъзава ам намуслудаказ зегъмет чулагъаз, сивяй чуру келима ақуддай тийиз ва масадаз алакъ-дай са күмек ийиз.

Гъэр са касди вичин умуырда са гел тун ла-зим я лугъуда. Къетлен са къеъалвал тахъайтлани, халкъдин рикле аламукъдай зегъметкешвилинни инсанпересвилен гел. Чешнепу гъаъхтинг гел таз-ва къе вичелай невейриз зи халу Абдулмутталиб Велиханова.

Важибу месэлэяр веревирдна

“АЧУХ ВЛАСТЬ”

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гъафте Махачкъалада, “Дагъустан” РИА-дин конференц-залда, “Ачух власть” проектдин сергъятра аваз Дагъустандин образованидидин ва илимдин министр Шагъабас ШАГЬОВ журналистихъ галаз гүрьушмий хъана. Анал республикадин образованидидин къурулушда гъалар хъсанарун патал къиле тухувай квалахдикай, алай иисан ЕГЭ кампаниядин виликамаз авай делилприкайни рагана, алава образованидиз, гъа гъисабдай яз аялрин бахчаяр ва школаяр эцигунизталкувартавай месэлэярни веревирдна. Пресс-конференция “Дагъустан” РИА-дин директор Мегъамед МЕГЬАМЕДОВА ачуна.

-Чи улькведа санлай образованидидин хиле къиле физвай вири дегишвилерийн Дагъустанни къерех туш. Кылди къачуртла, эхиримжи 3 иисуз хъсан патахъса къадар дегишвилер къазанмиши, РФ-дин образованидидин министерстводи ва РД-дин Кыл Рамазан Абдулатипова чи вилик эцигзвай везифаяр къилиз акъудиз чалай алакъанава, амма еке квалахар вилик кума, - къейдана министрди. - Виридалайни четин кар - школадиз фидай яшар тахъанвай аялриз образованидидин идарайр бес тахъунихъ галаз алакъалуда.

Сифте нубатда лугун лазим я хъи, икъван Чавалди хъиз и идарайр аялрин бахчаяр яз амач, къенин юкъуз абур тамам образованидидин тешкилатара. Аиран неинки аялри ял языва, абур тъульанди тъминарзава, гъакни абуру талукъ тир дережада аваз школадиз гъазурвилерин аквазва. И тешкилатра квалахзавай тербиячийрин саки 90 % пешекарвал хаждай курсара хъана, амай 10 процентди гатун амай варцара чинин пешекарвал хаждада. Дагъустан чи улькведа аялар гъаф хазвай регионрикай сад я, аялрин цийи бахчаяр эцигунин месэлэдиз эхиримжи цуралди иисара фикир таганвайлый, алай вахтунда школадиз фидали яшара авай аялриз образованидидин идарайр бес жезвач. Къенин юкъуз чавай республикадин 3-7 иисара авай аялрикай анжах 82 % аялар патал винидихъ тъвар къунвай идарайра чкайр арадал гъиз алакъана (Россиядин амай хейлин регионра и рекъемди 100 % тешкилзава). 2011-2015-йисара образование вилик тухуниз талкувартавай тайин мурадрихъ элкъурнавай Федеральний программа-дин сергъятра аваз ва Дагъустандин Кылин регъбервилек квазчалай школадиз фидали яшара авай 26 агъзур аялдиз чирвилер гудай чкайр арадал гъиз алакъана. Идалайни гъеъри, республика хусуси инвесторар желб авунанди 12 агъзур аял патал чкайр арадал гъана. И хиле чна къенлай къулухъни квалах давамарда, хусуси инвесторар патал жезмай къван къулай шартлар тешкилиз алакъада, - къейдана Шагъабас Къурамегъамедовича. - Кылди къачуртла, аялрин бахчаяр эцигдай чка хусуси инвесторориз пулсуз чара ийизва, са къадар къумекар мадни гунза, гъа гъисабдай яз педагогориз мажиб гунни гъукуматди вичин хивээ къачунва.

Ш.Шагъован гафарай мадни малум хъайивал, аялрин бахчайриз төфенвай аялар патал РД-дин образованидидин ва илимдин министерстводи юкъван чирвилер гудай гъар са школада куьру курсы тешкилнава. Ик, 3 иисалади яшара авай аялриз школадиз фидали виликан образованидидин программайрин къурулушри истемишзавайвал, чир-

вилер гуда. 1-классдиз фейи чавуз и курсара чирвилер квачурбур школадиз фидали яшара авай аялриз чирвилер гудай тешкилатра чирвилер квачур аялрил кулухъ галамукач.

Министр республикадин школайрин материально-технический базадикайни рагана. Ик, ада Дагъустанда кардик квай юкъван школайрин анжах 32 % типовой къайдадин дараматтар тирди, амай вири школаяр (кирида къунвай дараматтар) лап чуру гъалда авайди, виридалайни татугай гъалар республикадин дагълух районра авайди къейдана Ш.Шагъован гафарай исятда Дагъустанда ацахъдай гъалда 100 школа ава, абурун къадар идалайни гъаф тир. Муниципали-териыхъ галаз саналди къабулай са жерге серенжемрин нетижада, кылди къачуртла, абур инфраструктура вилик фен-школайрихъ галкъурналди, ихтиин идарайрин къадар тъмиларииз алакъана.

Четин гъалар иллаки Махачкъала, Дербент, Каспийск, Буйнакск, Хасавюрт шеърра, Агъул, Рутул, Цунти, Цумада района арадал атанва.

- Яргъал иисара Дагъустанда школаяр эцигуниз фикир ганач, са кылди и месэла гъавиляй гъялини алакъада. Алай вахтунда чна жуъреба-жуъре мес-лятар къалурзава: муниципальный тешкилатрихъ галаз санал и месэла бъялдай рекъе-хулар жагъурзава. Гъар гъиц ятланни, эхиримжи 3 иисуз вахтунда Дагъла-рин улькведа цийи школаяр эцигунанди 7 агъзур аял патал чкайр арадал гъиз алакъана. 2025 - иисалди къилиз акъудун патал вири улькведиз 25 миллиард манат пул чара авунва. И программадик Каспийскда цийи школа (1 224 аял патал) эцигун кутунва, - хабар гана министрди.

Шагъабас Къурамегъамедович 2016-йисан ЕГЭ къиле фейи төгъердикайни, адад нетижайрикайни рагана. Кылди къачуртла, цинин иисуз аттестатар авачиз амукъай аялрин къадар тъмил хъана.

- 2015-йисуз тахминан 4,5 агъзур аялдилай аттестатар къялз алакъача, виликамаз авай делилралди, цинин иисуз ахътибурун къадар 4 сеферда тъмил я (алай иисуз 837 касдивай урус чалай ва математикадай ЕГЭ ваххуз хъана). Ибур пис нетижайра туш, и рекъемри къабулай серенжемрин нетижалувилин гъакъин-дай шагъидвалзава. Ци 21 агъзур аялди ЕГЭ ваххана, абурукай 100 балл къазан-мишнавай аялрин къадар тъмил, 70, 80, 90 баллар къазанмиш аялрин къадар артух хъана, - хабар гана министрди. - Кылинди, къенин юкъуз диде-бубаярни, муаллимарни, аялар чебни школада хъсан къелупин важибулигин гъавурда акунна.

Пресс-конференциядигин эхирдай Шагъобаш Шагъова журналистриин са жерге суалризи жавабар гана.

Шад мярекат

Хазран КЬАСУМОВ

Са шумуд юг идалай вилик “Сулейман-Стальский район” МР-дин администрациян заседанийрин залда школаяр лап хъсан къиметар аваз акъалттарнавай, Государственный Сад тир экзамена агалкъунралди ваххай аялрив абур лайихлу хъайи къизилдин медалар ваххана.

- Гъуърметлу аялар, диде-бубаяр ва муаллимар! - лагъана мярекатдал муниципальный райондин кыл Нариман Абдулмуталибова. - Ци 35 аялди школаяр къизилдин медалар къачуналди акъалттарнавал зун гъаф шад я. Ида къалурзава хъи, чи муалими чин хиве авай везифаяр намуслудаказ къилиз акъудзава, чахъ бубайрин баркаллу кра-риз вафалу гадаярни ава, рушарни. Умудлу я, гъафбур чи улькведин тъвар-ван авай университетрик, институтик, колледжрик экчелда, абурукай жуъреба-жуъре пешейрин иеси-яр жеда. Хъсан пешекаррихъ къенин девирда виринра игътияж ава, хъсан пешекарчи районданды къанзава, чна күн гъзлемиши.

иийизва. Квехъ гележегда гъар са карда мадни Чехи агалкъунар хъурай.

Школа акъалттарнавай рушарин ва гадайрин тъварарихъ тебрикдин келимаяр райондин образованидидин управленидин начальник Индира Османовади, Даркүш-Къазмайрин юкъван школадин директор Савзихан Савзи-ханова, са шумуд муаллимдини лагъана.

Школа къизилдин медалар къачуналди акъалттарзавай Камила Сийидалиевади (Цийи поселокдин СОШ), Диана Нурдиновади (Агъа Стапларин СОШ), Зарина Рамазановади (Сийидрин СОШ) чеб къабулунай, хуш келимаяр лугъунай, школьникар патал района-да туххай мярекатрай, республикадин дере-жада туххай конкурсыз, олимпиадайрзий фидайла къумекар гунай муниципальный райондин кыл Нариман Абдулмуталибоваз, чирвилер ва тербия гүнин рекъе чугур намуслу зель-метдай муаллимизи саъръяр лагъана.

- Чна райондин руководство, муаллимар ва чи диде-бубаяр инанишарзава хъи, гележедани хъсанандыз къелуналди, Ватандиз, об-ществодиз вафалу инсанар хъуналди, чначи райондин тъвар мадни хажда, - лагъана Камила Сийидалиевади.

ДГУ - Юбилейдин вилик

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Накъ, Махачкъалада, “Дагъустандин жегъиль-лар” газетдин редакцияда, ДГУ-дин ректор, физикадинни математикадин илимринги доктор, Дагъустандин Халкъдин Собранидин депутат Муртазали Хулатаевич РАБАДАНОВАН ишитираквал аваз пресс-конференция къиле фена. Ам “МД”-дин къилин редактор Абаш АБАШИЛОВА ачухна. Анал республикадин къилин вуздиз аббитуриентар къабулуниз, ина къелунин процессыз, санлай республикадин образованидиз талукъ, вузда ришветбазвилхъ галаз женг чугунин месэлэярни веревирдна, Дагъосуниверситетди октябрдиз къейддай юбилейдикай рагана, журналистриин хейлин суалприз жавабар гана.

Пресс-конференция Муртазали Рабаданова Ци 85 иисан юбилей къейдздавай вуздин тарих күррелди рикъел хүкнилай, вузди жуъреба-жуъре вахтар кечирмийшайдалай башламишна. Ик, Ватандин Чехи дяведин четин иисара Дагъустандин къилин вуз (а чавуз педагогиститут) Къасумхүрел акъудайдини рикъел хана.

- Дугъриданни, четин вахтарни кечирмийшна вузди, амма важибу кар ам я хъи, алай вахтунда Дагъосуниверситет образованидидин ва илимдин централдиз элкъиенва, эхиримжи иисара материально-технический база мягъ-кемариз, вилик эцигнавай везифаяр къилиз акъудиз, къилинди, образованидидин ери хъсанариз алакъана, - къейдана М.Рабаданова. - Алатнавай иисара вуз 120 агъзурдай виниз студентри акъалттарна, ина саки вири хилерай (военный ва медицина квачиз) пешекар гъазурзава. Алай вахтунда ина 17 факультет кардик ква. ДГУ-да очидаказ ва заочнодаказ къелзавай студентрин къадардал гъалтайла, вуз 2-чадал ала. 1-чадал Кеферпатаан Кавказдин федеральний университет ала. Цинин иисуз 380 студентди вуз Яру дипломралди акъалттарна, - хабар гана ада.

Ректор санлай республикадин образование авай гъалдикайни рагана. И хиле бъялун лазим тир четин месэлэяр гъаф авайдини, студентар саки вири (маса регионрай ва ульквей-рай атана ина анжах 1,5 процентди къелзава. Мисал патал, Воронежский областда и рекъемди 30-40 % тешкилзава) Дагъларин улькведин шеъррайни районрай тирла, республикадин школайра чирвилер гүнин ери хъсанарунихъ иллаки еке важибуливал авайди къейдана.

Муртазали Хулатаевича вуздин студентри ва жегъиль муаллимри улькведин маса регион-рин вузра ва илимдин централра тежриба хжа-жуниз, гъа жигъетдай яз лекция къелун патал чи республикадиз Россиядин амай регионрай профессорар атунизни вузди артух фикир гузвойди лагъана. Малум хъайивал, алай вахтунда къве гъафте ДГУ-да Търкиядай атанай студенцийн делегацияди чирвилер къачуда.

М.Рабаданова ДГУ акъалттарнавай кса-рикай рагадайла, Дагъустандын вирилайни жегъильдай тир илимринги доктор, чи ватандаш Заур Алисултановакай гъаф чими келимаярни лагъана.

Чи ирсинай*Имидж тәвар хүзүвай шаир*

Сейфуллагы ЧУБАНОВАН ери-бине Кырагърин хуярый я. Ам чи эдебиятда хейлин иисара хөнөн кумаз хайи, и чилел анжаса кадаа иисан умур тухтай шаир Кырагъ Сейфуллагын сийядин - Файзидин хва я. 2009-йисуз "Лезги газетдиз" Кырагъ Сейфуллагын кхъенвай зи макъала акъатайла, Сейфуллагы халуди заз хүши келимаяр, алхишар авай чар кхъена, гъя икъл чун таниши хъана. Гүзгүйнлай чир хъайивал, Сейфуллагы Чубанов вичин имидж тәвар хүзүвай, адан бицли, амма чи эдебиятда хъана илана ирс хүзүвай кас я. Идалайни гъейри вичин шиширап кхъизива.

Алай иисас 20-ноябрдиз вичин 80 йис хүнин сувар вилик квай Сейфуллагы Чубанов азъайни хесетрин, чехи рикълавай, хайи чилин, халкъдин къадир авай кас я. Ада күтаягъайди анжаса ругуд класс я. Яргы келенардай мумкинвилер адас хъанач. Ятланы адас, ажсузвал хиве такъуна, вичин умурьдин рехъ, кыл вине къуна, рикъхици яз тухвана. Ада лат жесигилзамаз колхозда квалахна, вичи къацуру къван вири зегъметийн икълар адас дидедин квачих ягълиз туна. Ахна адас армиядин

Сейфуллагы ЧУБАНОВ

Жуван квайл

Яргъал рекье зун хуярера
къекъвена,
Фейи квайл шадвал ийиз
хуярена,
Квайлар иес закай шад яз,
кукъвена,
Ятлан, дустар, хъсан я хъи
жуван квайл.
Фейивалди шиш-кабабар
къалинда,
Шишинал як акъалжиз дуст
эркинда,
Папатадиз хинкъардти ишинда,
Вуч лагъайтлан, хъсан я хъи
жуван квайл.
Гыкъван фейтлан, дустари
чин чурай туш,
Вилик гъайи гъар са нямет
хъанай хуш,
Къадирсузда дустун къадри
жедай туш,
Гыкъяялани, хъсан я хъи
жуван квайл.

Кырагъви Идрисаз

Вилен-кламун дередайгъуз
Гъамгадин яд авахъазава.
Къульнухъ - квапрар, гъилик -
ведре,
Хуруун рушар илифзава.
Идрис стха, Цахъар булах
Тукъурана на садака яз.
Плирхъди чин элкъурана хъиз,
Халкъди дуя ийизва ваз.
Мулькуун патав булахдал физ
Гъамгадин яд дадмишава.
Кырагъвийри, вун хтайла,
Ваз межлисар къурмишава.

Плирэн къаник къайи булах
Тула магълед мешреб я хъи.
Ваз чухсагъул, Идрис стха,
На чаз гайд дөвлөт я хъи.

Гъар хтайла жуван хурууз,
Яд хъвада за къве гылые къаз.
Ийизва ваз алхишар за
Шербетдин дад сиве амаз.

Тула магъле чи магъле я
Ери-бине зи Кырагъ я.
Ваз и чалар кхъенвайди
Файзидин хва Сейфуллагы я.

Самурдин сес

Къурбанд хъуй ви гъамгадин циз,
Ван алхиз физвай гъульбуз.
Къвазнава чун икрам ийиз,
Ваз хашкалди, Самурдин сес.
Чак лув кутаз, ийизва шад,
Вуч ширин я ви къай яд,
Тебиатдин диндин ибад,
Ваз хашкалди, Самурдин сес.
Лезгияр я ви къве пад,
Шалбуздагъдай къвазва ви яд.

жергейра къуллуғына. Аны хтайдалай къулух адас жууреба-жууре чкайра - хайи хуяре бытовой комбинатда, аялрин квала, пекарнида квалахна, чекмечивал, саларбанвал авуна, Дербентди меҳколоннада электриквиле, райсельхозэнергода зегъмет чугуна.

Сейфуллагы халу манирал, къулерал, дустарин демерал рикълай кас я. Ада лезги чалал акъатавай газетарни журналар келезава, халкъдин вири къайгъуриз адас рикъе чка ава.

Алай вахтунда ам Аладаш хуяре яшамиши жесэва. Вичин хияларни мурадар адас мукъвал-мукъвал къелемални чарчел ихтибарзава. Ада вич пешекар шаир яз гысабзава.

И мукъвара адас зав вичин са дафтар шиширап агакъарна. Абур чин везиндалди, къенепатан къурлушидалди адас ими Кырагъ Сейфуллагын чалариз мукъва я. Абурукай са бязи-бур келдайбурузни теклифун заз хъсан кар яз акуна.

Арбен КЪАРДАШ, Дагъустандин халкъдин шаир.

Чубан гъей!

Хипен ниси масадавай
къачумир,
Нек гудайла зун рикълай
ракъумир,
Нек твах лугъуз зун хъутлалра на
твамир,
Пул къачувиз, нек тагудай
чубан гъей!
Хипен регъуль уна вуна
табдагъар,
Куль квалахна неклед
булахар.
Са суфра фу гъана ваз,
гъакъл гъверекъар,
Къенфет патал чин чуорзай
чубан гъей!

Чубанари хипен ниси гудай туш,
Чипивани кландаивал нез
жедай туш,
Къенфетар газ фейтлан,
гудай туш,
Гъерекъ хъвайла, твах лугъудай
чубан гъей!

Нек къачуна, вун хперлай
хтайла,
Илиф лугъуз вал мiresар
гъалтайла,
Масадан нек ви нефсими
тухвайла,
И кардикай хабар жечни
чубан гъей!

На тагайбури гъакъл ахъайна
тух яни?
Совхоздай ваз къвер дахут
артух яни?

На лапагар гъикъл хвена -
пурцух яни,
Пуд тухвайла, сад гахгудай
чубан гъей?!

Сефил чилер

Хуруун вилик - чехи къуза,
Берекатдин мяден я ам.
Акъл гылелай вегъимир чил
Лежбер къани белген я ам.
Кырагъ жемят, чидани квэз,
Къузад никълер чи абур я.
Чил гылелай вегъимир түн -
Гъуруун къимет са агъзур я!
Хуруун вилик къузад къулал
Чехи-гъвечи вирер ала.
Чил сефилдиз тамир къуне,
Лежбер халкъдал вилер алай.
Хъихъен хурины Юмугъдин пел
Чеб сад садаз къаншар я хъи.
Зегъмет чугваз рикълайда
Къузад никълер баҳтар я хъи.

Вучда бес за?

Дуньядикай пай аттайла,
Экъу дуньяди мичи хъайла,
Жегъиль умур куруу хъайла,
Шехъ тавуна вучда бес за?

Газет кхъизвайбурун
дафттарай

Абдул АШУРАГЬАЕВ

Стал Сулейманаз

Шаир ава лезги халкъдихъ,
Зигъин авай гъульпер хътин.
Чиновникин квилел къвайи
Цавун цаяр, къванер хътин,
Гафар авай шириратда,
Чепер суван цуквер хътин.
Яшайиши цалцамарай,
Халкъдиз ала мермер хътин.

Цийи ийкъаз бахт багъишай,
Гъар пакаман сегъер тир ам,
Дидед чалан мелгъем алай,
Авазар тир, сесер тир ам.
Дагъдин кукуш, гыссерин вац,
Багъ-бустандин бегъер тир ам.
Халкъдиз ибред, тежер тешпигъ,
Руғъ женнетдин тегъер тир ам.

Хабар авай арифдардиз
Гъунарлу тир камарикай,
Магъалрани тум хкудай,
Къве квачеллай ламарикай,
Кесиб касдин къунераллай
Тукъуль залан парарикай,
Инжихан хъиз, дирибаш тир
Лежбер итим - папарикай...

Дарги, авар, лак патара
Адас газаф дустар хънай,
А дустариз ислягъилин
Квайл эцигдай къастар хънай.
Стхавилин шад межлисра
Лугъудай бул тостар хънай.
Ватандиз чан гуз гъазур тир,
Жавабдар тир постар хънай.

Эй, Сулейман, анлай инихъ,
Ийсар жез, вахт алатнава,
Күр мурадар мержанар жез,
Са-сад къилиз акъатнава,
Лугъуз тахъуй чи несилар
Көвөй яргъаз къакъатнава,
Күне ашкъи кутунвай чак
Лали илгъам акатнава.

Жамил ЮНУСОВ

* * *
Сталрикай яваш-яваш хъайила
булах,
Ширширдивди авахъда ам, ахпа
газаф дамах.
Шириратдин булахдиз ви, гъамга
хъиз михъи,
Илгъам гана жеди, белки, Стала
твэрци.

Билбидиз на бахшна жуван
сифтеъян шиир,
Машгъурвиликай а чавуз авуна
фирик.
Рикълин гъевесдин бургъудал
тамамарай кар,
Къе гъар садан мецел ала
Сулейманан твэр.

На лагъанай: "Са чипинин
къакъан я Тагъир".
Ви дережа бес гыкъван тир,
гъульметлу шаир!
Гъич садрани зайиф тавур
чүнгүрдии симер,
Атана вал твэр - "Къад лагъай
виш ийсан Гомер".

Максим Горький хъанай ви дуст,
майилар яз сад,
Чални течиз, акъунай ам ви
гъавурда фад.
Гайила ви бажарагъдиз лайхху
къимет,
Мадни артух акатна руть,
чугуна зегъмет.

Нетижалубур хъана ви зегъметар
газаф,
Хъел хъиз руғъдиз гъахъазава гъар
са маналу гаф.
Ви ктабар гъайкалар хъиз амукда
дайм,
Дуньядиз дузыз къимет гайи кел
тавур алим!..

“Ярудагъ-2016” фестиваль

Курутгыли ФЕРЗАЛИЕВ

10-июлдиз Докъузпара райондин Къурушрин хуруну мукъув гвай Ярудагъдин ценерив туризмдин экстремальный журай “Ярудагъ-2016” международный фестиваль ачухунин гурлу мярекат къиле фена. Малум хъайивал, цинин фестивалда 160-далайн газа спортсменри Ярудагъ мұттығъарда. Гъеле мадни иниз альпинисттар, туристар хтун гъзлемешіза.

Альпинистри, мугъманри Ярудагъдин мукъувай авахъзасый Чехи ваңун къерхеда ала-чухрин “хуър” арадал гънвай.

Фестивалда Германиядай, Азербайджандай, Израилдай, йъакини Москвадай, Санкт-Петербургдай, Екатеринбургдай, Волгодонскдай, Пятигорскдай, Невинномысскдай, Дондал алай Ростовдай, Сочидай, Туладай, Волгограддай, Махачкъаладай, Каспийскдай атанвай спортсмен-альпинистри иштиракна.

Фестиваль ачухуниз талукъарнавай мярекатда Къиблепатан территориальный округа Дагъустан Республикаидан Къилин патай тамам ихтиярар авай векил Али Хасбулатова, РД-дин туризмдин ва халкъдин художественный сеняткарвилерин рекъяй министр Мегъамед Исаеваз, Къиблепатан территориальный округа РД-дин Къилин патай тамам ихтиярар авай векил Али Хасбулатоваз, Къиблепатан Дагъустандин районрин къилера авай ксариз, РД-дин альпинизмдин федерацияидин председатель Петр Леоноваз чухсагъул малумарна.

Виризду малум я хъи, цинин иис чесубликада Дагъустандин Къил Рамазан Абдулатипован къаардапди Дагъларин иис яз малумарнава. “Ярудагъ-2016” IV международный фестивални Дагъларин иисан сергъятра аваз тешкилнава. РД-дин Къил дагълух чкаяр вилик тухнин, хъсан шарттар тешкилунин важиблувилай мукъвал-мукъвал рахаза. Гъакъикъатдани, Дагъустан Республика, гъа жергедай яз Докъузпара районни, тъбиатдин къетенвилер авай на-дир, ажайиб чка ва зурба, тъварван авай ксарин Ватан я. Тъбиатди пай ганвай Докъузпара района турлизм, альпинизм вилик тухдай еке мумкинвилер ава.

Дагъларин улькведа спортдин экстремальный жуъреяр машъур авунин мураддихъ элкъурнавай акъажунри халкъарин арада авай дүстүрлил рафтарвилерни мягъемардайдал шак алач. Докъузпара да чахъ чи “Эверест” - Ярудагъ (3925м) ава, гъа и дагъдин мукъув Европада виридалайни къакъанды авай (2560м) Къурушрин хуьрни гва. Инагъейран жедай машъур чайралди лишанлу тирди неинки чи республикадиз, гъакъ Российядиз, Европадизни ашкара я. Ярудагъда Кавказда виридалайни къакъан альпинистрин раг. 400 метрдин къакъанвал авай чарчар, и дагъдилай анихъ галай мукъув къаншарда Дагъустандинни Азербайджандин виридалайни къакъан дагъ - Базардъузъ (4466м), гъар иисуз альзурралди зияратчияр физавай пак Шалбуз дагъ (4142м) ава, - лагъана ада. Шад жедай кар я, Санкт-Петербургдин инвестицийин дестедин векил ва Хив райондин депутат Марат Асланова Къуруш хуруну мулката туристрин комплекс эцигунал фикир желбнава. Райондин администрацииди эцигунардай чил чара иида ва маса къумекарни гуда. Зи фикирдалди, гележегда V Международный фестиваль мадни къакъан дөрежада аваз къиле фида. Къуй спортсмен-

Устадвал мад сеферда субутна

АЗАДДАКАЗ КЪУРШАХАР КҮН

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Са шумуд югъ идалай вилик Каспийскда, Али Алиеван тъварунихъ галай Спортдин дворецда, Али Алиеван эку къамат рикъел хуинин лишан яз азаддаказ къуршахар къунай 47-международный турнир къиле фена. Ана дуньядин 8 улькведай, гъа гысабдай яз Рос-

сиядай, Болгариядай, Белоруссиядай, Украинаидай, Къазахстандай, Къиргизстандай, Узбекистандай тир 130-далай виниз пагъливанри гъасиррал чин тъунарап ва устадвал къалурна. Гъамиша хъиз и сефердани Дагъустандин хъянатай къилдин командадини иштиракна.

штаб-квартирадин вилик, дагъустанви пагъливандиз памятник хажнавайдини къейдана.

Шад мярекатдал РФ-дин лайхлу тренер Шамил Неврединов ва Али Алиеван хва Зурканай Алиевни рахана.

Къве юкъуз давам хъайи итиж-

Къейд авун лазим я хъи, Каспийскдиз атанвай спортсменрин арада дуньядин ва Европадин чемпионатра ва къенкъечивал патал акъажунра агалкунар къазанмишнавайбүрни авай. Вичин ерибине Хив райондин Цналдилай тир Даурен КУРУГЪЛИЕВ и турнирда 86 кг-дин заланвал авай спортсменрин арада 1-чакадиз лайхил хъязада.

Турнир ачухуниз талукъарнавай шад мярекатдал рахай РД-дин Гъукуматдин Председатель, Дагъустандин къуршахар къунай спортдин федерацияидин президент Абдулмад Гъамидова турнирдин иштиракчийин ва мугъманрин тъварархъ хуш келимаяр лугъунихъ галаз сад хъиз, 9 сеферда Советрин Союздин чемпион, 5 сеферда дуньядин чемпион Али Алиеван умъурдин ва спортдин рекъякани къурелди съзъбетна, Али Зурканай Алиевчан эку къамат рикъел хуинин лишан яз международный турнир къиле тухн - им Дагъларин улькведин агъалийри адаз еке гъуърмет авунин лишан, адзан устадвилиз ва агалкунриз къимет гун тирдини къейдана.

- Али Алиев дагъустанвийрин рикъел неинки зурба спортсмен яз, гъакъини тежрибалу тренер язи ала-

лау къизгъин бягъсера дагъустанийри чин устадвал мад сеферда субутна. Икъл, заланвилин 8 категориядикай 5 категориядай 1-чакъриз Дагъустандин пагъливанар лайхлу хъана. Ингъе абур: Артём ГЕБЕГОВ (57 кг), Исмаил МУСУКАЕВ (61 кг), Халил АМИНОВ (70 кг), Даурен КУРУГЪЛИЕВ (86 кг), Раисул МЕГЬАМЕДОВ (97 кг).

Къейд тавуна жедач, Даурен Курутгылев турнирдин финалда вичин къуватар Чечнядай тир “кугъне таниш” Зелимхан Минкаиловаш галаз ахтармишна. РИКЕЛ ХХИН: алатай иисуз Хасавюртда къиле фейи континенттин уртах Кубок патал акъажунрин финалдани чи ватандашдиз Чечнядай тир спортсмен кумукайди тир. И сефердани абурун арада акъалтай къизгъин бягъсар мадин вахчуна. Икъл, виликдай Д. Курутгылев Ярыгинан турнирдин финалист Арсенали Мусалалиеваз ва 2015-иисуз Азербайджандин хъянатай командадик кваз дуньядин чемпионатда иштиракай ва 5-чка къур Мегъамедъажи Хатиеваз кумукъайди тир, и турнирда абур къведни чи ватандашдиз кумукъина.

Мурад къадагъаяр алудун я

Германиян канцлер Ангела Меркела Евросоюздын Россияндин арада икърардал атун чарасуз яз гысабзава. Ида экономикадин рекъяр къадагъаяр алуддай мумкинвал гуда. ТАСС-ди хабар гузтайвал, ихтиин малumat ада Христианринни демократрин союзди Цингст коммунада тешкилай мярекатдал гана.

“Чаз виридаz Россияндин галаз хъсан алакъаяр хъана къланзва. Москвадилай экономикадин къадагъаяр алудун патал хейлинбурз хызы, зазни и кар къланзва”, - алана хъувуна канцлер.

Меркела гъакъин Украинада арадал атанвой чечин гъадикайни месала кудна. “Хъсан гъалар арадал атун патал къвалахзва” - лагъана ада.

“Чаз гъакъин украинвийриз чин сергъятдал фидай мумкинвални хъана къланзва”, алана хъувуна ада. Канцлердин гафаралди, ада гъавлия Украинадин рагъэкеччай пата арадал атанвой чуруькдин терефдарар меслят хъун гузлемишзава.

Гыса са вахтунда, июндин эхирра Францияндин президент Франсуа Олландахъ галаз къиле фейи сүтъбетдин нетижайрал асаслу яз, Меркела Россияндин акси къадагъаяр давамарунин гъакъиндай лагъанай.

Евросоюздын Минскдин икъраррик бес къадар гъекерат квачирилай Россияндин акси яз къадагъаяр ругуд ваца да-вамарунин гъакъиндай мумкинвал. Жаваб яз Москвади США-дай, Европадин Советдин членар тир ульквейрай, Канададай, Австралиядай, Норвегиядай, Албаниядай, Украина-дай, Черногориядай, Исландиядай, Лихтенштейндай хуърун майишатдин продукция, хаммал ва сүрсөт гъулал зур йисуз къадагъа эцигнай.

Евросоюздын ульквейри ва США-дин Россияндин акси къадагъаяр 2014-йисан мартдилай кардик кутас башламишна. Чин гъерекатар абуру Крым Россияндин галкүр хъувунихъ, гъуътънлайни Украинадин къиблединни рагъэкеччай пата авай чуруькдыхъ галаз алакъалу авуна. Евросоюздын, Сад хъанвай Штатрин ва маса ульквейрин къадагъайриз жаваб яз, Москвади гыа йисан автогудилай винидихъ тварар къунвай ульквейриз талукъ яз сүрседдин къадагъа кардик кутуна.

Мугъманвилиз

Къведа

Къе USA-дин госсекретарь Джон Керри Москвадиз мугъманвилиз къведа. Идан гъакъиндай, “Цийивилер” РИА-ди хабар гузтайвал, госдепартаментдин официальный векил Джон Кирбиди малумарна.

Адан гафаралди, Керри Москвадиз нянрихъ рекъе гъатда. Ина ада Россияндин са жерге вини дережадин ксарихъ галаз гуруушар къиле тухуда. Сүтъбеттин тема Сирияда авай гъалариз, Украинада, Дагълух Къарафаада авай чуруськлиз ва маса месэлайриз талукъ жеда, алана хъувуна ада.

Вилиқдай Госдепди малумарайвал, Керри, Европада хъунин сергъятра аваз, Россияндин 15-июлдиз атун лазим тир.

Вичин нубатдай, Россияндин МИД-ди Керри мугъманвилиз къведдир ваҳтар тестикъарна. “Чиза гысабзавайвал, США-дин госсекретарь Джон Керри Россияндин атун - 2015-йисан майдилай им къуд лагъай сефер я ам Россияндин къвез - Россияндин Америкадин алакъаяр хъсанардай мумкинвал гуда. И алакъайлай гегъенш майданра дурумлувал хъун ва международный месэлайра гъялун аслу жеда”, - лугъузва ведомстводин сайтда ганвай баянра.

Аллатай сеферда Керри Москвадиз 23-мартдиз атанай. Ада Россияндин МИД-дин къиль Сергея Лавровыхъ галаз раҳунар къиле тухвани, аддай гъуътънама из Россияндин Президент Владимир Путинан къабулна.

Вичин тариф авуна

Украинадин президент Петр Порошенко-дии Минскдин икъраррин сергъятра аваз, Киеvви вичин мажбурнамаяр саки 100 процентдин тамамарна лагъана, вичин тариф авуна. Идан гъакъиндай 11-июлдиз УНИАН-ди хабар гана.

Ихтиин малумат государстводин къили Канададин премьер-министр Джастин Трюдодихъ галаз гуруъшиш хайлана гана.

“Чиза политикадин месэлайрай мажбурнамайри 95 процентдин, хатасувчилик хилени икърар 100 процентдин тамамарнава”, - къейдана Порошенкоди.

8-июлдиз Россияндин Президент ФРГ-дин канцлер А.Меркелахъ ва Францияндин регбъбер Ф.Олландахъ галаз телефондай раҳай вахтунда В.Путини абурун фикир “Украинадин къушунрин футфачишилик гъерекатрал” желбна. Идахъ галаз алакъалу из Россияндин Президенти сүтъбетчийриз Варшавада Украинадин терефдиз жезмай къван активдакъа таъсир авуниз эвер гана.

12 процент территорийрал гъузчивалзамач

“Исламдин государств” (РФ-да къадагъа авунва) тъвар алай террористчилик дестеди йисан сифтедилай Сирияда ва Иракда адан гъузчивилик къаз хъайи территориийрин 12 процентдал гъузчивалзамач. Идан гъакъиндай HIS аналитикадин централдин докладда лугъузва.

2016-йисан 4-июлдиз авай гъаларал асаслу яз, “Исламдин государстводин” гъузчивилик Иракда ва Сирияда тахминан 68300 квадратный километр чилер квай. Ида тахминан Ирландияндин мулкуниз барабар майданар тешкилзала.

Ахтармишай авторрикай садан - Колумб Стэкан гафаралди, “Исламдин государстводивай” территория еке еришралди квахъзана. Гъавлия, аддай фикирдади, боевики кыллин фикир террористчилик гъужумиз гузва.

“Нетижада чна, гъайиф хъи, Иракдин ва Сириядин, гъакъин маса ульквейрин территорийрал алай экономикадин инфраструктурадин обьектал террористчилик гъужумар

газф хъун гузлемиш зава”, - малумарна аналитикиди.

Гаф къадарра мулкар гъиляй ақъатунизи килиг тавуна, “Исламдин государстводин” боевики Сириядин ва Иракдин гъукоматрин къушунриз ва абурун терефдил алай ополченцийриз ягъунар къун давамарзва. 22-июндиз ИГ-дин дестейрилай Ракка шегъердин патав Сириядин гъукоматдин къушунрин дестеди ягъунар къаз алакъана ва абура шумуд километрдин къулухъди гадар хъувуна.

Гыса са вахтунда гъукоматдин патав алай подразделенири стратегиядин важиблувал авай са шумуд хуърий боевикар ақъудна. Июндин эхирра “Сириядин демократвиллин къуватрин” дестейрилай Ракка шегъер улькведин кеферпатан районрихъ ва Алепподиҳъ галаз алакъаяр ийизвай рекъерин къекъундал алай Манбидж шегъер къуна.

Терхеба раҳунар я

Лагъана

Вичи-вич малумарнавай Донецкдин халкъдин Республикин (ДНР) ополченцида, Украинадин военныйринг гафаралди, Троицкое хуърун патав къиле фейи женинга Россияндин гражданин яна къена, мадни къве касдад хирер хъана ва абура къунва лугъудай гафар тапарар, терхеба раҳунар я лагъана. Идан гъакъиндай 11-июлдиз, ДНР-дин оперативный командованиндин командующий Эдуард Басурина заместителдин гафарал асаслу яз, “Донецкдин цийи хабаррин агентство” малумарна.

“Чахъ ахътин малумат авач, гыса са вахтунда Троицкое фронтидин Царцывай яргъя ава. Ачхудиз лагъайтла, ибур терхеба раҳунар я”, - раижава агентстводи ополченцидин векилдин гафар.

Киевдин малумат Басурина дуъзди тушириз яз гъисабна. “Ихтиин тапан малумат Украинадин военный руководстводи Россияндин Федерации чапхунчи яз къалурунин мураддалди ийизва”, - къейдана ада.

Ихтиин малумат государстводин къили Канададин премьер-министр Джастин Трюдодихъ галаз гуруъшиш хайлана гана.

“Чиза политикадин месэлайрай мажбурнамайри 95 процентдин, хатасувчилик хилени икърар 100 процентдин тамамарнава”, - къейдана Порошенкоди.

8-июлдиз Россияндин Президент ФРГ-дин канцлер А.Меркелахъ ва Францияндин регбъбер Ф.Олландахъ галаз телефондай раҳай вахтунда В.Путини абурун фикир “Украинадин къушунрин футфачишилик гъерекатрал” желбна. Идахъ галаз алакъалу из Россияндин Президенти сүтъбетчийриз Варшавада Украинадин терефдиз жезмай къван активдакъа таъсир авуниз эвер гана.

Дагъустандин патай Госдумадин операция

“Дагъустан” РИА-дин хабаррай малум хайлавал, алай испен йикъян (11-июлдиз) нянихъ Докъузпера райондин Мискискарин хуъре боевикирз талукъ маҳсус операция къиле фена. Хусу къалеркай сана чуңуњукъ хъанвай бандитдиз, яракъар гадарна, муттъуль хъун теклифайла, ада инкарна, я мукъва-къилийринг таълабунни къаз кунач. Акси яз, къайдаяр хуъдай органрин къуллугъчийриз гъулле гуз башламишна. Анжах ахпа яракъар къуватри ам тергна. Терг авур кас федеральний розыскда авай “Кыблепатан” бандитрин дестедин иштираки Адмир Талибов яз хъана.

Къайдаяр хуъдай органрин векилдин гафарай малум хайлавал, алай йисан 16-февралдиз къириз Кемикент постунал машин хъиткынарунки Талибован пай къа.

Маҳсус операциядин вахтунда къайдаяр хуъдай органрин къуллугъчийриз, я хуърун ағъалийриз хасаратвилер хъана.

Силислийри чин къалах тухузва.

Силислийри чин къалах тухузва.

• Дагъустанди гъвечи ва юкъван карчывал вилик тухун патал 240 миллион манатдай

газф пул къачуда.

ЦБ-дин курсуналди къенин юкъуз:

1 доллар - 63,90 манат,
1 евро - 70,98 манат,

къизил (1 гр) - 2779,46 манат,
гимиши (1 гр) - 41,81 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.

Гъазурайди - Шагъисмаил Гъажимиризоеев

